

Agnieszka Metelska

Przegląd czasopism prawniczych

Palestra 46/5-6(533-534), 130-136

2002

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**PRZEGLĄD
CZASOPISM
PRAWNICZYCH**

Przeгляд Sądowy, nr 1, 2002 r.

Artykuł prof. Adama Szpunara „Przesłanki przewidzianego w art. 448 k.c. zadośćuczynienia” stanowi kontynuację oraz uzupełnienie rozważań autora na temat przewidzianego w art. 448 k.c. roszczenia o zadośćuczynienie pieniężne. Podstawowe znaczenie ma sprawa umiejscowienia art. 448 k.c. w ramach ogólnego systemu wynagrodzenia szkody niemajątkowej. Doniosłość prawna i społeczna tak zakreślonej problematyki jest oczywista dla każdego. Zagadnieniem biegu roszczeń zajmuje się Wojciech Dubis. Jest to w polskim prawie cywilnym jeden z bardziej skomplikowanych i spornych problemów. W odniesieniu do zbiegu kondykcji nienależnego świadczenia – czy szerzej – roszczeń z bezpodstawnego wzbogacenia z roszczeniami z innych źródeł, ustawodawca ogranicza się jedynie do normy art. 414 k.c., postanawiając, iż przepisy art. 405–413 k.c. nie uchybiają przepisom o obowiązku naprawienia szkody. Zasadniczy problem przy ocenie samej dopuszczalności wspomnianego zbiegu dotyczy rozstrzygnięcia kwestii, czy roszczenia z bezpodstawnego wzbogacenia mają charakter subsydiarny, czy też konkurencyjny wobec roszczeń z innych źródeł. Stwierdzić należy, iż ani doktryna, ani judykatura nie zajmują w tym przedmiocie wyraźnego stanowiska, choć – jak się zdaje – w orzeczeniach Sądu Najwyższego przeważa pogląd o konieczności wyłączenia (lub co najmniej ograniczenia) konkurencji, w szczególności gdy chodzi o zbieg z roszczeniami z praw rzeczowych. Jednocześnie bez zastrzeżeń przyjmowana jest teza o możliwości zbiegu roszczeń z bezpodstawnego wzbogacenia i roszczeń odszkodowawczych.

Państwo i Prawo, nr 12, 2001 r.

Po zmianie ustroju w 1989 r. – pisze prof. Tadeusz Zieliński – zapanowało wokół ogólnych zasad prawa wymowne milczenie. Nowa generacja prawników więcej

uwagi zaczęła poświęcać egzegezie nowych tekstów prawnych niż ogólnym zasadom prawa, słusznie widząc w nich zagrożenie dla pewności obrotu w gospodarce rynkowej. Jedynie w nauce prawa konstytucyjnego pojawiło się przed kilku laty zainteresowanie ogólnymi zasadami prawa w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego. Konserwatywne stanowisko zajęła natomiast w kwestii zasad prawa nauka prawa pracy. W ciągu minionych 12 lat zasady zapisane w kodeksie pracy nie zostały poddane w literaturze obiektywnej krytyce. Problem zasad prawa pracy nie został podjęty – nawet podczas dyskusji nad rekodyfikacją prawa pracy na XI Ogólnopolskim Zjeździe Ośrodków Prawa Pracy i Polityki Socjalnej, który odbył się w połowie 1999 roku w Wiśle-Jaworniku. Problematyką zasad prawa pracy zajęła się natomiast Komisja Reformy Prawa Pracy powołana zarządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 27 lipca 1999 r. Społecznymi aspektami prawa zajmuje się także Krzysztof Ślęzak, absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu „Viadrina” we Frankfurcie n. Odrą w artykule „Próba charakterystyki prawnej ubezpieczenia społecznego pracowników”. Wielokrotne nowelizowanie – w przeciągu zaledwie dwóch lat – pakietu ustaw w tej dziedzinie wskazuje, że stan prawny odbiega od doskonałości. Ubezpieczenie społeczne zdeterminowane jest takimi cechami, jak solidarność ubezpieczonych, powszechność, prawo podmiotowe do świadczenia, tworzenie funduszu, wzajemność i gwarancje państwa. Niestety, obecny system zabezpieczenia społecznego pracowników, w omawianym zakresie, nie zasługuje w pełni na miano ubezpieczenia społecznego. Mirosław Granat pisze natomiast o „Drodze do sądownictwa konstytucyjnego w państwach Europy Środkowej i Wschodniej”. Okazją jest piętnastolecie działalności Trybunału Konstytucyjnego w Polsce. W większości państw postkomunistycznej Europy sądownictwo konstytucyjne powstało dopiero w wyniku przełomu politycznego roku 1989, jako instytucja, która w toku tzw. transformacji demokratycznej okazała się niezbędna w państwie demokratycznym. Jak się wydaje, sądy i trybunały stanowiły „gotowy produkt”, który mógł zostać przejęty w toku transformacji zupełnie tak samo, jak np. zasada wolnych wyborów, wolność zrzeszania się lub parlament.

***Monitor Prawniczy*, nr 1, 2002 r.**

„Ustawą o komornikach sądowych i egzekucji po nowelizacji” zajmuje się Janusz Jankowski. Znowelizowana ustawa weszła w życie 1 stycznia 2002 r., a zmiany dotyczą zasadniczo siedmiu kwestii: statusu prawnego komornika; prawa komornika do uzyskiwania informacji niezbędnych do prowadzenia postępowania egzekucyjnego; prawa wyboru przez wierzyciela komornika; systemu kosztów egzekucji prowadzonej przez komorników sądowych; obowiązku komornika złożenia oświadczenia o stanie majątkowym; obowiązku podjęcia przez komornika – w terminie 3 dni od chwili otrzymania wniosku – czynności niezbędnych do skutecznego prze-

prowadzenia egzekucji (przy czym naruszenie tego terminu pociąga odpowiedzialność dyscyplinarną komornika); podwyższenia dyscyplinarnej kary pieniężnej. Zasiedzenie jest instytucją prawa cywilnego, której celem jest usunięcie długo trwającej sprzeczności między faktycznym władaniem rzeczą a rzeczywistym stanem prawnym, jednakże na rzecz faktycznie władającego. Jolanta Budzowska pisze w artykule „Właściciel a posiadacz *in statu usucapiendi*” m.in. o konsekwencjach wydłużenia wymaganego prawem okresu nieprzerwanego posiadania. Po nowelizacji kodeksu cywilnego w 1990 r. posiadacz nieruchomości niebędący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny (art. 172 § 1 k.c.), chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze. Art. 172 § 2 k.c. stanowi, że po upływie lat trzydziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze. Wydłużone terminy w praktyce uniemożliwiają przypadkowemu posiadaczowi skorzystanie z instytucji zasiedzenia. W niektórych jednak przypadkach zasiedzenie zdaje się zdobywać prymat przed uregulowaniem stanu prawnego własności nieruchomości, np. w drodze postępowania o stwierdzenie nabycia spadku i dział spadku. Często też instytucja zasiedzenia umożliwia „rewizję” stanu własności ustalonego w trybie ustawy z 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych. W Aktualnościach przytoczono orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 4 grudnia 2001 r., że art. 417 k.c., rozumiany jako nakładający na Skarb Państwa odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez nielegalne działanie funkcjonariusza publicznego, jest zgodny z konstytucyjną zasadą prawa do wynagrodzenia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie władz publicznych (art. 77 ust. 1 Konstytucji), zaś art. 418 k.c. jest niezgodny z art. 77 ust. 1 Konstytucji i nie jest niezgodny z art. 64 Konstytucji. Trybunał stwierdził, że konieczne jest przyjęcie nowego rozumienia art. 417 k.c., tak aby jego stosowanie było zgodne z Konstytucją i nie ograniczało możliwości dochodzenia odszkodowań za bezprawne działanie bądź zaniechanie funkcjonariuszy publicznych. Generalną podstawą dochodzenia roszczeń jest w takiej sytuacji art. 77 ust. 1 Konstytucji, którego wykonaniem są przepisy szczególne, w tym przypadku art. 417 k.c.

Glosa – Przegląd Prawa Gospodarczego, nr 1, 2002 r.

„Swoboda przepływu pracowników w Unii Europejskiej” – pisze Jerzy Mrygoń – jest jedną z trzech swobód, na których oparty jest jednolity rynek wewnętrzny UE. Traktat o Unii Europejskiej wprowadził do Traktatu Rzymskiego nową część II zatytułowaną „Obywatelstwo Unii”, z której wynika, że obywatelem Unii jest każda osoba, która posiada obywatelstwo jednego z państw członkowskich. Istotą tych wolności jest założenie, że każdy obywatel państwa członkowskiego powinien mieć możliwość podjęcia i wykonywania działalności zawodowej na terytorium innego państwa członkowskiego – i na tych samych warunkach, co obywatele tego

państwa, bez żadnej dyskryminacji. Jędrzej Grodzicki zajmuje się relacjami: „Karty płatnicze i pieniądź elektroniczny a pieniądź gotówkowy”. Popularność dokonywania zapłaty przy wykorzystaniu kart oraz łatwość ich używania powoduje, że w języku potocznym zaczyna się je określać mianem „elektronicznego pieniądza”. Nieprawidłowość używania tego rodzaju nomenklatury wynika z faktu, że pieniądź elektroniczny i karty płatnicze są dwiema odrębnymi instytucjami z uwagi na występowanie różnic w funkcjach, jakie pełnią. Współczesne czasy, z punktu widzenia systemu pieniężnego, są okresem przełomowym. Na rynku pojawiają się kolejne rodzaje elektronicznych instrumentów płatniczych, które w przyszłości mogą nawet przejąć charakter prawny instytucji dziś funkcjonujących. Dlatego już teraz należy podjąć rozważania nad charakterem prawnym, jaki może być dla nich właściwy na gruncie polskiego ustawodawstwa.

Przegląd Prawa Handlowego, nr 1, 2002 r.

Prof. Ryszard Skubisz w artykule „Zakres wyczerpania praw własności przemysłowej w prawie polskim” omawia kolejno zakres wyczerpania praw z patentu, praw ochronnych na znak towarowy oraz innych praw własności przemysłowej uregulowanych w ustawie z dnia 30 czerwca 2000 r. – prawo własności przemysłowej. Wynalazek, znak towarowy jako dobra niematerialne są przedmiotem wyłączności prawnej i fakt zbycia egzemplarza produktu nie uszczupla tej wyłączności. Ten problem jest rozwiązywany poprzez zasadę wyczerpania praw. W zwięzłym ujęciu oznacza ona, iż produkt wytworzony według wynalazku i wprowadzony do obrotu przez uprawnionego z patentu lub za jego zgodą przez osobę trzecią, może bez przeszkód ze strony uprawnionego być wykorzystywany w obrocie gospodarczym oraz być przedmiotem kolejnych czynności rozporządzających. Wyłączne prawo korzystania z określonego produktu (towaru) oraz prawo do wprowadzania do obrotu tegoż towaru ulega wyczerpaniu z chwilą legalnego przeniesienia własności egzemplarza produktu na osobę trzecią przez uprawnionego lub za jego zgodą. Powyższa zasada stanowi trwały element współczesnego systemu własności przemysłowej we wszystkich systemach prawnych świata. Z chwilą przystąpienia Polski do UE będą musiały ulec zmianie obowiązujące przepisy o wyczerpaniu: regionalne wyczerpanie (w krajach, z którymi Polska zawarła umowę o utworzeniu strefy wolnego handlu) zostanie zastąpione przez wspólnotowe wyczerpanie praw własności przemysłowej. Prof. Grzegorz Domański i radca prawny Maciej Goszczyk zajmują się „Wybranymi zagadnieniami prawnymi organizacji walnego zgromadzenia spółki akcyjnej”. Liczne wątpliwości w praktyce budzi np. sposób postępowania przy ustalaniu podmiotów uprawnionych do udziału w walnym zgromadzeniu spółki akcyjnej oraz ustalaniu liczby głosów, które przysługują tym podmiotom na zgromadzeniu. Wątpliwości te powstają przede wszystkim na tle przepisów, które nakładają sankcje ograniczające możliwości wykonywania przez akcjonariuszy pra-

wa głosu. W ramach konsultacji prawnych Dariusz Szostek analizuje konsekwencje prawne związane z uchwaleniem przez Sejm 18 września 2001 r. ustawy o podpisie elektronicznym. W artykule „Podpis elektroniczny – problemy cywilnoprawne” czytamy: „Zgodnie z celem ustawy opatrzenie danych elektronicznych, zawierających oświadczenie woli, bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym za pomocą ważnego kwalifikowanego certyfikatu, ma wywołać takie same skutki prawne jak podpisanie (w sposób tradycyjny) dokumentu zawierającego oświadczenie woli. A więc ma wypełniać wymogi formy pisemnej”.

Przegląd Podatkowy, nr 1, 2002 r.

Artykuł Krzysztofa Sachsa „VAT w dyrektywach Rady UE a regulacja polska” jest pierwszą z cyklu prezentacją najważniejszych przepisów wspólnego systemu podatku od wartości dodanej, obowiązującego w UE. Państwa członkowskie zobowiązane są do daleko posuniętej harmonizacji prawa – m.in. w zakresie opodatkowania. Wymóg ten dotyczy przede wszystkim VAT, podatku akcyzowego oraz ceł. Autor zajmuje się I Dyrektywą (uchwaloną 11 kwietnia 1967 r.) – której postanowienia zawierają dwie fundamentalne regulacje; zobowiązanie do wprowadzenia wspólnego systemu podatku VAT przez wszystkie państwa członkowskie oraz definicję istoty podatku od wartości dodanej. Trójka autorów (Andrzej Paczuski, Andrzej Taudul i Jakub Żak) omawia aspekty praktyczne opodatkowania dochodów kapitałowych – sygnalizowane przez przedstawicieli sektora finansowego. Uchwalona 21 listopada 2001 r. nowelizacja ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych wzbudziła wiele kontrowersji – np. opodatkowanie dochodów od odsetek czy z tytułu udziału w funduszach inwestycyjnych. Krystyna Milewska zajmuje się „Nową ulgą mieszkaniową”. Nowelizacja ustawy o opodatkowaniu osób fizycznych zmierza do likwidacji dotychczasowych ulg i zwolnień podatkowych. Pomimo zniesienia dużej ulgi budowlanej można odpisywać od dochodu odsetki i kredytu zaciągniętego na cele uprzednio objęte tzw. dużą ulgą mieszkaniową. Jednak ustawa i w tej uldze wprowadza ograniczenia, m.in. możliwość odliczeń dotyczy kredytów zaciągniętych po 1 stycznia 2002 r., wysokość kredytu jest limitowana (70 m kw. razy wskaźnik), inwestycja powinna być zakończona w ciągu trzech lat, ulga nie dotyczy nabycia gruntu pod nieruchomość.

Monitor Podatkowy, nr 1, 2002 r.

„Zmiany w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych obowiązujące od 1 stycznia 2002 r.” są przedmiotem analizy Małgorzaty Dymek i Renaty Ślesickiej. Autorki są zdania, że ostatnia nowelizacja przepisów podatkowych budzi nowe wątpliwości i powoduje wzrost poczucia niepewności prawa. Najistotniejsze

zmiany ustawy polegają na utrzymaniu na poziomie obecnym wysokości przedziałów skali podatkowej, opodatkowaniu znacznej grupy dochodów kapitałowych, likwidacji niektórych zwolnień przedmiotowych. Od 2004 r. wzrost kwot określonych w skali podatkowej przedziałów dochodu będzie uzależniony od wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych w okresie pierwszych trzech kwartałów w roku poprzedzającym rok podatkowy, a nie od wzrostu przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej, jak to było dotychczas. Mariusz Chudzik omawia tematykę „Opodatkowania obrotu programami komputerowymi w świetle podatku od towarów i usług”. Porusza zagadnienia związane z dysponowaniem prawami autorskimi do programu i obrotem programami w sieciach elektronicznych. Problematyka opodatkowania dotyczy zasadniczo dwóch rodzajów umów: o udostępnienie albo stworzenie programów komputerowych. „Odpowiedzialność karną skarbową doradców podatkowych i księgowych” analizują Paweł i Jakub Tartaczakowie. Chodzi o osoby fizyczne i prawne usługowo prowadzące księgi rachunkowe podmiotów gospodarczych oraz wykonujących obowiązki zlecone umownie przez te podmioty w zakresie rozliczeń podatkowych. W praktyce jedyną wymierzaną karą jest grzywna, która w przypadku przestępstw skarbowych doradców podatkowych (księgowych) na ogół nie przekracza 6 tys. zł. Przy wykroczeniach kwota ta jest znacznie niższa.

Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Zdrowotnych, nr 1, 2002 r.

Andrzej Pędzierski zajmuje się szczegółowo „Podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z uwzględnieniem wyłączeń przy naliczaniu składek”. Autor podaje m.in. konkretne podstawy prawne wymiaru składek oraz sposób obliczania przychodu w rozumieniu przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych – w odniesieniu do różnych grup zatrudnionych. Przychodem stanowiącym podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe są zarówno wypłaty w gotówce, jak i wartość świadczeń w naturze. Autor przytacza też 34 rodzaje przychodów (wypłaty i świadczenia), które wyłączone są z podstawy wymiaru składek. Autor stwierdza, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe osób podlegających obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu, tj. pracowników i członków spółdzielni zajmujących się produkcją rolną, stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, ale bez ograniczenia kwotowego dotyczącego rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. W tym przypadku przychód za wykonaną pracę, bez względu na jego wysokość, stanowi podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie chorobowe. Jednym z rodzajów ubezpieczeń regulowanych w ustawie z 13 października 1998 r. *O systemie ubezpieczeń społecznych* jest ubezpieczenie w razie choroby i macierzyństwa, zwane ubezpieczeniem chorobowym albo ubezpieczeniem na wypadek choroby. Jerzy Kuźniar zajmuje się zagadnieniem „Prowadzenie

działalności zarobkowej a prawo do zasiłku chorobowego”, pisząc, że ubezpieczenie chorobowe może mieć charakter obowiązkowy lub dobrowolny. Obejmuje przede wszystkim pracowników i m.in. osoby wykonujące pracę nakładczą lub na podstawie umowy agencyjnej czy zlecenia, a także osoby prowadzące pozarolniczą działalność oraz osoby z nimi współpracujące. Autor podaje także okoliczności, w których zasiłek chorobowy nie przysługuje.

Praca i Zabezpieczenie Społeczne, nr 1, 2002 r.

„Rosnące bezrobocie i kryzys zatrudnienia w Polsce” jest przedmiotem analizy Wojciecha Padowicza z Rządowego Centrum Studiów Strategicznych. Stopa bezrobocia w końcu 2002 r. może osiągnąć 20%. Autor szczegółowo analizuje przyczyny i uwarunkowania tego dramatycznego zjawiska. Poglębiają się problemy na rynku pracy w odniesieniu do najtrudniejszych jego segmentów, tj. młodzieży, osób o niskich kwalifikacjach, długotrwale bezrobotnych oraz na obszarach słabo gospodarczo rozwiniętych, o wysokim bezrobociu strukturalnym. W roku 2001 nasiliły się wszystkie negatywne zjawiska na rynku pracy: coraz szybciej spada zatrudnienie w przedsiębiorstwach, maleje liczba ofert pracy, rośnie bezrobocie i udział osób pozbawionych prawa do zasiłku, zwiększają się regionalne różnice w poziomie bezrobocia, zmniejsza się aktywność Państwa i samorządów. Jan Rzepecki zajmuje się „Rolą i zadaniami ubezpieczenia wypadkowego”. Podkreśla, że wdrożenie w Polsce, w ramach reformy ubezpieczeń społecznych, projektu nowej ustawy o ubezpieczeniu wypadkowym, wykorzystującej wieloletnie doświadczenie krajów wysoko rozwiniętych, powinno w perspektywie przynieść znaczne korzyści. M.in. w postaci zmniejszenia liczby oraz kosztów wypadków przy pracy i chorób zawodowych, a w rezultacie odciążenie finansowe pozostałych działów ubezpieczeń społecznych.

Opracowała: *Agnieszka Metelska*